

Михайляк Галина Володимирівна
доцент кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки
Львівський національний університет імені Івана Франка
Mykhaulyak Halyna
Associate Professor of the Department of
Analytical and International Economics
Lviv Ivan Franko National University

DOI: 10.25313/2520-2294-2022-11-8337

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE FORMATION OF PUBLIC EXPENDITURE

Анотація. У статті проведено аналіз поняття «державні видатки» у еволюційному аспекті. Визначено підходи до формування даної концепції у різні періоди, а також особливості видів та складових формування державних видатків, для яких характерна багатогранність. Приділяючи особливу увагу економічній складовій даної категорії, варто зазначити, що не менш важливий зміст має правовий аспект і публічний характер даної проблематики. Зазначено, що дана категорія є організаційною частиною фінансової діяльності держави, особливо у сфері розпорядження державними коштами. Актуальність даного аналізу в реалізації державної економічної політики дещо зміщує акценти з вирішення поточних питань в господарській системі країни до макроекономічної політики, спрямованої на впровадження структурних змін. Важливе значення у проведенні стабілізаційної політики держави має саме видаткова складова, як одна із знярядь фіскальної політики. Вирішення питань, які виникають у бюджетних відносинах дуже часто набувають стратегічного характеру в економічному зростанні та економічному розвитку країни. Тому постійна увага до діяльності державних інститутів і контролю державних видатків не втрачає своєї актуальності. Зазначено, що у вітчизняній літературі не існує єдності у підходах до визначення державних видатків, проте однозначним є те, що державні видатки зумовлені державними потребами, які є результатом останніх. Державні видатки визначаються загальним напрямом усієї державної політики. У фінансовому праві, державні видатки визначають як строго регламентоване правовими нормами планомірне використання державою грошових засобів з метою виконання своїх задач і функцій. Безумовно, видатки бюджету є складною категорією, що зумовило розкрити різноманіття підходів щодо їх розуміння. Еволюція наукових поглядів щодо формування категорії державних видатків досліджується через призму таких понять як державні фінанси, державний бюджет, бюджетна система, що дозволяє систематизувати і розкрити одну із найважливіших категорій у фінансовій системі країни.

Ключові слова: державні видатки, бюджет, витрати, державні доходи, державні закупівлі, стабілізаційна політика.

Summary. The article analyzes the concept of «public expenditures» in an evolutionary aspect. The approaches to the formation of this concept in different periods, as well as the peculiarities of the types and components of the formation of public expenditures, which are characterized by multifacetedness, are determined. Paying special attention to the economic component of this category, it is worth noting that the legal aspect and public nature of this issue are equally important. It is noted that this category is an organizational part of the financial activity of the state, especially in the field of management of state funds. The relevance of this analysis in the implementation of state economic policy somewhat shifts the emphasis from solving current issues in the country's economic system to macroeconomic policy aimed at implementing structural changes. It is the expenditure component, as one of the tools of fiscal policy, that is of great importance in the implementation of the stabilization policy of the state. Solving issues that arise in budgetary relations very often acquire a strategic nature in the economic growth and economic development of the country. Therefore, constant attention to the activities of state institutions and control of public expenditures does not lose its relevance. It is noted that in the domestic literature there is no unity in the approaches to

determining public expenditures, but it is clear that public expenditures are determined by state needs, which are the result of the latter. Public expenditures are determined by the general direction of the entire state policy. In financial law, public expenditures are defined as the planned use of funds by the state for the purpose of fulfilling its tasks and functions, strictly regulated by legal norms. Undoubtedly, budget expenditures are a complex category, which led to the discovery of a variety of approaches to its understanding. The evolution of scientific views on the formation of the category of public expenditures is studied through the prism of such concepts as state finances, the state budget, the budget system, which allows to systematize and reveal one of the most important categories in the country's financial system.

Key words: public expenditure, state budget, costs, government revenues, government purchases, stabilization policy.

Постановка проблеми. Оцінка системи державних видатків у кожній країні характеризується своїми особливостями, які вибудовувалися протягом тривалого часу. На їхню структуру часто впливають не тільки чинники економічного, соціального, політичного характеру у певний період часу, а й визначені стратегічні завдання і цілі, які вони повинні виконувати. У багатьох країнах на сьогодні актуальною є проблема правильного і ефективного витрачання державних фінансів. Зрозуміло, щоб усунути цю проблему потрібно починати із побудови ефективної системи державних видатків і дбати про раціональне використання державних фінансових ресурсів. В основі такої системи основними її елементами стають визначені форми, методи і механізми фінансування державних видатків та здійснення контролю за ними. Причиною втрат, які трапляються у економіках країн дуже часто фіксують нераціональне державне фінансування, низький рівень бюджетної і податкової дисципліни, або неефективну роботу органів державного фінансового контролю. Тому проведений аналіз дозволить з'ясувати роль і значення, які покладаються на державні видатки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі є багато досліджень, які присвячені проблематиці формування державних видатків та його важливості у господарській системі країни. Серед таких дослідників слід виділити: Андрущенко В.Л. [1], Айса Р. [17], Афонсу Р. [16], Бланкарт Ш. [2], Барро Р. [18], Бескид, В.Г. [4], Боярко І.М. [3], Вагнер А. [1], Воронова Л.К. [7], Василик О.Д. [6], Даниленко А.І. [13], Девараджан С. [20], Дем'янішин Й.М. [4], Кейнс Дж.М. [8], Коломб'єр К. [19], Ландау Д. [21], Музика-Стефанчук О.А. [9], Нечай А.А. [10], Опря А.Т. [12], Орлюк В.Л. [11], Стрік Дж. [14], Сміт А. [15], Шукнехт Л. [22], Юрій С.І. [4] та ін. Зважаючи на вагомий внесок зазначених дослідників у формування і розвиток поняття державних видатків, варто зазначити, що у зв'язку з різноманітністю трактувань дана категорія залишається досі актуальною для дослідження.

Ефективне та раціональне використання фінансових ресурсів завжди буде важливим аспектом розвитку держави.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз підходів до розкриття суті державних видатків, а також його формування у світовій і вітчизняній науці. Аналізуючи підходи до формування видатків бюджету, можна відзначити, що більшість з них вимагає чіткості, адже вони розкривають лише матеріальний зміст видатків, не розкриваючи їх суті та призначення та не дають їм кількісної характеристики. Хоч аналіз запропонованих понять в економічній та фінансово-правовій літературі виявляє досить схожий зміст за характером і є достатньо широким, але постійно потребує уточнень, опираючись на особливості фінансової системи країни. Зважаючи на важливість даної теми, слід зазначити, що на сьогодні трактування державних видатків подеколи призводить до змішування понять і викликає потребу в його уточненні та чіткості у нормативному визначенні даної категорії. Тільки системний підхід до аналізу державних видатків, дозволить врахувати всі властиві та важливі ознаки і повною мірою закріпити визначення даного поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення поняття видатків бюджету як окремої категорії відбулося у XVIII ст. і пов'язують його з виникненням поняття бюджету. Потреба держави у фінансових ресурсах існувала з моменту їх становлення і вимагала задоволення саме за рахунок державних коштів. Історично першим сформувався поняття державних видатків, що включало в собі видатки бюджету. Появу перших видаткових відносин спостерігаємо ще за часів первіснообщинного ладу, коли потреби членів общини задовольнялися власними зусиллями та власною працею членів даної общини. З перетворенням первісних общин у ранні державні об'єднання у суспільстві виникають перші різновиди приватних видатків. І до кінця XIV ст. усі наявні у суспільстві видатки мають вигляд приватних видатків, за рахунок яких оплачуються як

приватні потреби окремих осіб, їх сімей, так і перші суспільно публічні потреби ранніх держав [10, с. 107–108].

Тривалий час становлення видаткових відносин у державі та формування розуміння їх важливості для всього суспільства, пов'язано із тим, що протягом століть існування держав не відбувалося відокремлення видатків, необхідних для задоволення особистих потреб правителів та видатків, що потрібні для ефективного забезпечення виконання державних функцій.

Вже з XVII до XIX ст. триває етап існування як публічних, так і приватних видатків у державі, коли відбувається відокремлення видатків на публічні потреби держави від приватних видатків правителів. І з XX ст. в усіх країнах існує досить розвинута система публічних і приватних видатків [10, с. 107–114]. Варто зауважити, що до середини XIX ст. у фінансовій науці більшою мірою увага зосереджувалася на питаннях дохідної частини бюджету.

Першим проблему видатків у фінансовій науці поставив німецький економіст А. Вагнер, який досліджуючи стабільне зростання державних видатків, вивів емпіричний закон розширення державної діяльності. Відповідно до нього, обсяг державних видатків під впливом розширення попиту на державні послуги в індустріальних країнах, зумовленого зростаючим доходом на душу населення, збільшується більш швидкими темпами, ніж валовий національний продукт [1, с. 93–101]. На його думку, будь-який промисловий розвиток супроводжується зростанням частки державних видатків у валовому національному продукті. Незважаючи на те, що закон Вагнера зазнавав багаторазової критики, дія його підтверджувалася реаліями. Якщо в XIX ст. державні видатки не перевищували 10% ВВП, то до середини XX ст. вони досягли четвертої частини, а до початку XXI ст. — становили більше ніж третину ВВП.

Зростання державних видатків А. Вагнер пояснював трьома основними причинами:

- соціально-політичною — впродовж історії відбувається суттєве розширення соціальних функцій держави;
- економічною — науково-технічний прогрес і, як наслідок, збільшення державних асигнувань у науку, різні інвестиційні проекти і т.д.;
- історичною — держава для фінансування непередбачуваних видатків звертається до державних позик і рік за роком відбувається зростання розміру державного боргу і відсотків по ньому, тобто видатків на його обслуговування.

Закон А. Вагнера привернув увагу науковців до проблеми державних видатків. Визнано, що вони однозначно потребують не меншої уваги при вивченні, аніж державні доходи. Вчений вважав, що держава — найкращий гарант забезпечення всім необхідним, і може надати необхідні ресурси або перерозподілити тягар між громадянами у найкращий і найсправедливіший спосіб.

Відомий спеціаліст в області публічних фінансів Дж. Стрік констатував, що зміна ВВП викликає зміну державних видатків, якщо цей процес обумовлюється ростом попиту на товари і послуги. Як наслідок, зростання попиту сприяє збільшенню дохідної частини бюджету [14].

На початку XX ст. все більше науковців починають відзначати, що у фінансовому господарстві не доходи, а видатки мають вирішальне значення у державному господарстві. Перше місце належить потребам, а видатки зумовлюються цими потребами. Завдання осіб, що керують державним господарством, полягає перш за все, у встановленні того мінімуму видатків, що необхідні для правильного перебігу державного життя. Доводиться вже ретельніше доходи узгоджувати з видатками.

Досліджуючи динаміку державних видатків у світі, відомі вчені Шюхнесхт Л. та Тайзі В., дійшли до висновку, що частка державних видатків у ВВП зростала більшими темпами після 1960 р. Намагаючись оцінити ефективність цих видатків, вчені зробили вибірку по країнах, розподіляючи їх у залежності від рівня державних видатків за певні роки на три групи: малий, середній та великий уряд. Однак співставлення за соціально-економічними показниками по кожній групі спростувало висновок, що високий рівень державних видатків відповідає кращим соціально-економічним показникам. Навпаки, для більшості з цих показників скорочення державних видатків пов'язано з більш бажаними результатами. Автори припустили, що рівень державних видатків десь між 30% і 35% до ВВП, ймовірно, надасть урядам достатнього обсягу фінансових ресурсів для підтримки всіх видів діяльності, які дійсно заслуговують підтримки суспільства. Суть припущення полягає в тому, що у майбутньому політики промислово розвинених країн прийдуть до цього висновку і будуть ініціювати програми, що протягом певного періоду наблизять державні видатки до цього діапазону [22, с. 7].

Для з'ясування внеску економічної науки щодо обґрунтування доцільності державного втручання в економічні процеси, зокрема у стимулювання економічного зростання, слід розкрити зміст наукових підходів економічних шкіл:

- камералізм — державні видатки як інструмент стимулювання економічного зростання;
- класична економічна теорія — непродуктивний характер державних видатків і необхідність зведення їх до мінімуму;
- кейнсіанська економічна теорія — державні видатки як інструмент стимулювання сукупного попиту;
- «економіка пропозиції» — скорочення державних видатків як засіб стимулювання економічного зростання.

У сфері державних видатків камералісти (представники меркантилізму у Німеччині: Ф. Юсті, І. Зонненфельс) обстоювали ідею, що видатки мають бути інструментом стимулювання економічного зростання. Наприклад, спрямовуватися на створення інфраструктури, що в довгостроковій перспективі могло б сприяти зростанню державних доходів [2, с. 33–34].

Згідно класичного підходу, який передусім пов'язують з іменем А. Сміта, державні видатки носять непродуктивний характер, а тому повинні бути зведеними до мінімуму [15].

Одним із постулатів теорії Дж. М. Кейнса є те, що економічне зростання залежить від достатніх заощаджень тільки за умови повної зайнятості. Якщо така умова не виконується, то великі заощадження заважають зростанню. А відтак, зайві заощадження необхідно вилучити. Дж. Кейнс стверджував, що «основний психологічний закон, в існуванні якого ми можемо бути цілком упевнені не тільки з апіорних міркувань, виходячи з нашого знання людської природи, а й на основі детального вивчення минулого досвіду, полягає в тому, що люди схильні, як правило, збільшувати своє споживання зі зростанням доходу, але не в тій же мірі, в якій зростає дохід» [8]. Необхідним є державне втручання, спрямоване на вилучення за допомогою податків доходів, які скеровані у заощадження й фінансування за рахунок цих коштів інвестицій, а також поточних державних видатків.

У концепції «економіки пропозиції» на противагу кейнсіанству видатки держави виконують пасивну, а не регулюючу функцію. Аргументом на користь скорочення видатків є позбавлення держави фінансових ресурсів, які дозволяють їй необґрунтовано втручатися в економічні процеси. Однак, як пише В. Андрущенко, «навіть спроба адміністрації президента Р. Рейгана обмежити роль держави в рамках ліберальної «економіки пропозиції» («рейганоміки»), хоч дещо і стримала темпи нарощування державних видатків, але не

зупинила ерозію суспільної привабливості принципів *laissez faire* та мінімальної держави» [1, с. 31].

Щодо позиції науковців стосовно впливу державних видатків на економічне зростання, то вони відрізняються. При аналізі такого впливу, зазвичай застосовується показник частки видатків у ВВП. Американський економіст Р. Барро дійшов висновку про негативний взаємозв'язок зростання частки державного споживання у ВВП та темпів економічного зростання. Він пояснює такий стан речей тим, що державне споживання породжує деформації, такі як високі податкові ставки, проте не забезпечує належних стимулів до інвестування та росту [18, с. 407–443].

Інші науковці вказують на те, що для країн, що розвиваються, зростання частки поточних витрат має позитивний і статистично значущий ефект на економічне зростання [20, с. 313–314].

На думку К. Коломб'єра, державні видатки на транспортну інфраструктуру, освіту та управління вважаються такими, що поживляють економічне зростання [19].

За даними фахівців Європейського центрального банку, видатки на освіту та видатки на дослідження та розробки виступають основними елементами економічного зростання [16, с. 45].

Результати досліджень Д. Ландау свідчать про негативний вплив сукупного державного споживання на економічне зростання [21, с. 36–75].

Дослідження Р. Айси та Ф. Пуейо показали, що існує позитивний ефект впливу державних видатків на охорону здоров'я, які згідно з оцінкою даних збільшують тривалість життя населення [17].

Важливим параметром формування бюджетної політики має бути законодавче встановлення і практичне забезпечення максимально припустимої частки соціальних трансфертів, яка б не справляла дестабілізуючого впливу на макроекономічні показники [13, с. 236].

Ш. Бланкарт, у своїй праці дає рекомендації щодо обмеження зростання державних видатків на основі наступних принципів [2, с. 194–199].

- рішення про витрати мають прийматись лише за умови наявності реальних джерел їх покриття;
- планомірне погашення державної заборгованості, яке має проводитися з коштів, отриманих у результаті реалізації інвестиційних проектів;
- рішення у сфері оподаткування, видатків і державної заборгованості мають прийматися кваліфікованою більшістю в парламенті;
- обмеження періоду дії рішень у сфері доходів і видатків, тобто всі зобов'язання держави повинні

припинятися із закінченням термінів дії конкретних програм.

Численна кількість вітчизняних науковців розглядає поняття державних видатків. О. П. Орлюк під видатками держави розуміє вид фінансової діяльності, який є методом здійснення внутрішніх економічних, культурно-виховних, соціальних та зовнішніх функцій [11, с. 19]. Науковець О. А. Музика-Стефанчук вважає, що це вид фінансових відносин, пов'язаних з постійним цільовим використанням грошових коштів [9, с. 223].

Відомий фахівець у галузі фінансового, податкового та банківського права Л. К. Воронова, вважає видатки держави видом фінансової діяльності, що є методом здійснення його внутрішніх економічних, культурно-виховних, соціальних та зовнішніх функцій і зазначає, що видатки держави ширше за видатки державного бюджету. І хоча видатки об'єднаного державного бюджету складають лівову частку видатків держави, вони записуються часткою загальних публічних видатків держави [7, с. 342–343].

Вчені-економісти видатками держави визначають комплекс відносин, що виникають у зв'язку з розподілом централізованого фонду фінансових ресурсів держави, формою яких є рух бюджетних коштів на розширення виробництва, задоволення соціально-культурних потреб працівників, управління та оборону країни [6, с. 144]; прямі цільові видатки держави, що забезпечують її безперерйне функціонування та відображають економічні відносини, пов'язані з розподілом і перерозподілом частини валового продукту, що концентруються в бюджеті [12, с. 48]; економічні відносини, пов'язані з розподілом грошових коштів держави та їх використанням за галузевим, відомчим, цільовим і територіальним призначенням; державні платежі, які не підлягають поверненню, тобто такі, що не створюють і не компенсують фінансові вимоги [4, с. 24].

Категорія державних видатків, звісно, обумовлюється і на законодавчому рівні країн. У більшості країн — це грошові кошти, що направляються на фінансове забезпечення завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування. Згідно Бюджетного кодексу України відповідно до п. 13 ст. 2 виділяють видатки бюджету, які є коштами, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету

сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування [5].

Підходи до систематизації державних видатків дають можливість класифікувати їх за різними ознаками:

- економічна — на поточні витрати і капітальні видатки;
- функціональна — на загальнодержавні видатки; видатки на оборону; видатки на забезпечення громадського порядку, безпеки та судової влади; видатки на економічну діяльність; видатки на охорону навколишнього природного середовища; видатки на житлово-комунальне господарство; видатки на охорону здоров'я; видатки на духовний та фізичний розвиток; видатки на освіту; видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення;
- програмна — передбачає формування бюджету за програмно-цільовим методом;
- відомча — визначає перелік головних розпорядників бюджетних коштів [5].

Системний підхід до аналізу державних видатків, дозволяє виділити наступні властиві їм ознаки:

- державні видатки мають спільну мету і здійснюються цілеспрямовано. Функціонування ефективної системи державних видатків забезпечує розвиток національної економіки;
- система державних видатків складається з взаємопов'язаних компонентів. Способом взаємозв'язку і взаємодії елементів виступає структура, яка представляє собою внутрішню організацію і особливу впорядкованість всіх елементів системи;
- державні видатки мають характерну структуру (бюджетна класифікація);
- державні видатки необхідно розглядати у взаємозв'язку із іншими компонентами господарської системи країни з якими вони взаємодіють, впливають і змінюються.

Зважена та обґрунтована політика у сфері державних видатків матиме ефективний вплив на економічне зростання та принесе бажаний результат. Державні видатки є потужним фіскальним інструментом впливу на економічне зростання. І за умови сприяння державних видатків в ефективному використанню трудових ресурсів, технологій, матеріальних активів і решти ресурсів, можна сподіватися позитивного впливу на економічне зростання.

Висновок. Аналіз концептуальних підходів засвідчив, що державні видатки є складною категорією, яка широко полемізується в науковій спільноті і для якої характерне різноманіття

засад, щодо їх розуміння. Дослідження еволюції поглядів представників економічних шкіл дозволяє зробити висновок, що державні видатки є одним із вагомих фіскальних інструментів впливу на рівень макроекономічних показників розвитку країни. Важливим аспектом даної проблеми є встановлення взаємозв'язку державних видатків та економічного зростання. На думку більшості науковців, не існує однозначного взаємозв'язку між темпами економічного зростання і розміром державних видатків. Темпи економічного зростання країни можуть впливати на визначення обсягів і структури державних видатків, а соціально-економічний розвиток країни, в свою чергу, залежить від рівня ефективності формування та використання державних коштів. Державні видатки сприяють досягненню цілі економічного зростання. Враховуючи науковий підхід, перевіряючи дослідним шляхом можливі результати, коригуючи несприятливі наслідки можна поступово і продумано вносити зміни в систему державних видатків і таким чином можна прийти до того, що державні фінанси здійснюватимуть насамперед регулюючу і стимулюючу, а не тільки розподільну функцію. Зрозуміло, що здійснення державних

видатків значною мірою визначається доходами, але й зрозумілим є той факт, що добробут суспільства залежить не стільки від обсягу бюджетного фонду держави, а й від того, наскільки ефективно ним розпоряджаються органи державної та місцевої влади, здійснюючи визначені функції. Оптимізація обсягу та структури державних видатків найбільш ефективно впливає на соціально-економічний розвиток держави. Ефективно інвестуючи бюджетні кошти можна у перспективі забезпечити отримання додаткових доходів.

З огляду на вищезазначене, слід наголосити, що державні видатки мають економічний і юридичний аспекти, бо виступають у якості, складової частини фінансової діяльності держави, і саме дана діяльність узгоджується з правовими нормами використання та розпорядження коштів, які знаходяться і перебувають у власності держави. Державні видатки — це система відносин з приводу розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів держави з метою здійснення покладених на неї соціально-економічних функцій, які в своїй сукупності являють собою певну систему і класифікуються за різними ознаками і підставами.

Література

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: (теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) / В.Л. Андрущенко. Львів: Каменяр, 2000. 303 с.
2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки: підручник / Шарль Бланкарт: за наук. ред. та перед. В.М. Федосова; пер. з нім. С.І. Терещенко, О.О. Терещенко. К.: Либідь, 2000. 653 с.
3. Боярко І.М. Державні видатки в економіці країни. Монографія. Суми, 2013. 109 с.
4. Бюджетна система України: навч. посіб. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, В.Г. Дем'янішин та ін. К.: НІОС, 2000. 400 с.
5. Бюджетний кодекс України. Закон України. Редакція від 23.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Василик, О.Д. Державні фінанси України: навч. посібник / О.Д. Василик. К.: Вища шк., 1997. 383 с.
7. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. К.: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
8. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. 187 с. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/book_keyns_otzpd.pdf
9. Музика-Стефанчук О.А. Фінансове право. Навч. посібник. К., 2007. 264 с.
10. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: Монографія / А.А. Нечай. Чернівці: Рута, 2006. 264 с.
11. Орлюк В.Л. Фінансове право: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / О.П. Орлюк. К.: Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
12. Опря А.Т. Фінансове право: навч. посіб. / А.Т. Опря. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 248 с.
13. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: В 3 т. / За ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка. К.: Фенікс, 2008.
14. Стрик Дж. Государственные финансы Канады. М.: Экономика, 2004. 351 с.
15. Smith Adam. Wealth of Nations / Adam Smith. London: Methuen&Co., Ltd, 1904. URL: <https://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>
16. Afonso A. Quality of public finances and growth / A. Afonso, W. Ebert, L. Schuknecht, M. Then // European Central Bank. Working Paper Series. 2005. № 438. 45 p.

17. Aisa R., Pueyo F. Government health spending in a model of endogenous longevity. URL: <https://econpapers.repec.org>
18. Barro R. Economic growth in a cross section of countries / Robert Barro // *Quarterly Journal of Economics*. 1991. № 106. P. 407–443.
19. Colombier C. Does the composition of public expenditure after economic growth. URL: <https://www.tandfonline.com>
20. Devarajan S. The composition of public expenditure and economic growth / S. Devarajan, V. Swaroop, H. Zou // *Journal of Monetary Economics*. 1996. № 37. P. 313–344.
21. Landau D. Government expenditure and economic growth in the less developed countries: an empirical study for 1960–80 / D. Landau // *Economic development & cultural change*. 1986. P. 36–75.
22. Schuknecht L. Tanzi V. Reforming public expenditure industrialised countries: are There Trade-off? European Central Bank. Working paper series 435, February 2005. 44 p.

References

1. Andrushchenko V.L. Finansova dumka Zakhodu v KhKh stolitti: (teoretychna kontseptualizatsiia i naukova problematyka derzhavnykh finansiv) / V.L. Andrushchenko. Lviv: Kameniar, 2000. 303 s.
2. Blankart Sh. Derzhavni finansy v umovakh demokratii: vstup do finansovoi nauky: pidruchnyk / Sharl Blankart: za nauk. red. ta pered. V.M. Fedosova; per. z nim. S.I. Tereshchenko, O.O. Tereshchenko. K.: Lybid, 2000. 653 s.
3. Boiarko I.M. Derzhavni vydatky v ekonomitsi krainy. Monohrafiia. Sumy, 2013. 109 s.
4. Biudzhetna systema Ukrainy: navch. posib. / S.I. Yurii, Y.M. Beskyd, V.H. Demianishyn ta in. K.: NIOS, 2000. 400 s.
5. Biudzhetni kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy. Redaktsiia vid 20.09.2015 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Vasylyk O.D. Derzhavni finansy Ukrainy: navch. posibnyk / O.D. Vasylyk. K.: Vyshcha shk., 1997. 383 s.
7. Voronova L.K. Finansove pravo Ukrainy: Pidruchnyk. K.: Pretsedent; Moia knyha, 2006. 448 s.
8. Keynes Dzh. M. Obschaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg. 187 s. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/book_keyns_otzpd.pdf
9. Muzyka-Stefanchuk O.A. Finansove pravo. Navch. posibnyk. K., 2007. 264 s.
10. Nechai A.A. Problemy pravovoho rehulivannia publichnykh finansiv ta publichnykh vydatkiv: Monohrafiia / A.A. Nechai. Chernivtsi: Ruta, 2006. 264 s.
11. Orliuk V.L. Finansove pravo: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakladiv / O.P. Orliuk. K.: Yurinkom Inter, 2003. 528 s.
12. Opria A.T. Finansove pravo: navch. posib. / A.T. Opria. K.: Tsentri navchalnoi literatuty, 2004. 248 s.
13. Finansovo-monetarni vazheli ekonomichnoho rozvytku: V 3 t. / Za red. chl.-kor. NAN Ukrainy A.I. Danylenka. K.: Feniks, 2008.
14. Strik Dzh. Gosudarstvennye finansy Kanady. M.: Ekonomika, 2004. 351 s.
15. Smith Adam. Wealth of Nations / Adam Smith. London: Methuen&Co., Ltd, 1904. URL: <https://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>
16. Afonso A. Quality of public finances and growth / A. Afonso, W. Ebert, L. Schuknecht, M. Then // European Central Bank. Working Paper Series. 2005. № 438. 45 p.
17. Aisa R., Pueyo F. Government health spending in a model of endogenous longevity. URL: <https://econpapers.repec.org>
18. Barro R. Economic growth in a cross section of countries / Robert Barro // *Quarterly Journal of Economics*. 1991. № 106. P. 407–443.
19. Colombier C. Does the composition of public expenditure after economic growth. URL: <https://www.tandfonline.com>
20. Devarajan S. The composition of public expenditure and economic growth / S. Devarajan, V. Swaroop, H. Zou // *Journal of Monetary Economics*. 1996. № 37. P. 313–344.
21. Landau D. Government expenditure and economic growth in the less developed countries: an empirical study for 1960–80 / D. Landau // *Economic development & cultural change*. 1986. P. 36–75.
22. Schuknecht L. Tanzi V. Reforming public expenditure industrialised countries: are there trade-off? European Central Bank. Working paper series 435, February 2005. 44 p.